

## TEMEL DİL BECERİLERİ DERS NOTLARI

### BÖLÜM 1

#### SÖZLÜ VE YAZILI ANLATIM ÜZERİNE:

- Dil yetisi nedir?
- Dil bize hangi olanakları sağlar?

#### *İLETİŞİM:*

Bir bilginin, bir niyetin ilkel ya da gelişmiş bir işaret dizgesinden yararlanılarak, bir zihinden başka bir zihne ya da bir merkezden başka bir merkeze ulaşmasıdır.

İletişim yalnızca insanlar arasında olmaz, ama insan iletişimi en gelişmiş iletişim dizgesi olan dil üzerine kuruludur. Kaynağını sadece insanların sahip olduğu dil yetisinden alırlar.

#### *İletişimin temel öğeleri*

Peki, iletişimin temel öğeleri nelerdir? İletişim 3 temel öğeden oluşur:

- Verici
- Alıcı
- Araç

#### *Kodlama/kod çözme*

Verici → konuşucu/yazar

Alıcı → dinleyici/okur

Araç → konuşucu/yazar ile dinleyici/okurun paylaştığı **dildir**.

#### **Örnek 1:**

“Yarın sinemaya gideceğim” tümcesinin algılanması sürecinde çözümleme:

- Her ikisinin de gelecek gönderimi taşıdığı belirlenerek, “yarın” sözcüğü ile “-AcAk” anlamsal olarak uyumlu algılanacaktır.
- “git-” eylemi hedef gerektirdiğinden, “sinema” “-A” eki almıştır.
- Seslerin diziliş kuralları işletilerek, “sinemaya” dizisi, “sinemeye” olarak adlandırılmayacaktır.

İletişim, karşılıklı olarak gerçekleştirilen **kodlama** ve **kod çözme** eylemlerini içerir.

**Yazma ve konuşma** birer **kodlama** eylemiyken; **okuma/dinleme** birer **kod çözme** eylemidir.

Şimdi iletişimin 3 temel öğesi **alıcı**, **verici** ve **araç**’a bir öğe daha ekleyeceğiz: BAĞLAM

#### **A. Bağlam: Diliçi bağlam**

#### **Örnek 2:**

- a. Menekşeleri **gölgede bırakmışım**.
- b. Dün gece yemekte salondaki bütün kadınları **gölgede bırakmışım**.

- c. **Güzel** Ayşe kaderine boyun eğmedi.
- d. Ayşe **güzel** konuşuyordu

**Bağlam: Durum bağlamı/Dıldışı bağlam**

**Örnek 3:**

Öğrenci kantininde öğrenci yanında duran boş sandalyeyi göstererek sorar:

- Dolu mu?
- Dolu.

Sinema gişesinde, bilet satıcısı filmi izlemek üzere bilet almak isteyen izleyiciye şöyle der:

- Dolu...

Gittiği lokantanın tuvaletine girmek isteyen kişi kapının kapalı olduğunu görünce kapıyı yavaşça vurur, şöyle bir yanıtla karşılaşır:

- Dolu

**İletişimde kimin verici, kimin alıcı olduğunu belirginleştiren ve aynı dilsel kodlamanın iletişimin amaçları doğrultusunda farklı işlevler yüklenmesini sağlayan durumlar, durum bağlamı/dil dışı bağlam** tanımlanır.

**Durum bağlamında yer alan öğeler:**

1. İletişimde bulunmak üzere bağlamı paylaşan verici ve alıcının rolleri, kişilikleri, kültürlenme düzeyleri, iletişim amaçları v.b.
2. Söylenen sözler ve bu sözler eşliğinde gerçekleştirilen söz dışı hareketler  
Örn: “Saçların çok güzel olmuş” (burun kıvrarak söyleme)
3. Verici ve alıcıyı çevreleyen nesnelere, bulunulan yer, seslenen kişiler v.b.  
Örn: TBMM salonunda “Selam! Ne haber?”
4. Söylenen sözün etkisi
  - a. “Suçlu buldunuz”  
“Seni suçlu buldum”
  - a. “Odadan çıkabilir misin?”

Söylenen sözlerin etkisi, iki nedene bağlı olarak farklılaşır:

1. Vericinin toplumsal rolüne ve verici/alıcıyı çevreleyen nesnelere
2. Sözlerin kullanım amacına

**Örnek 4:**

Ahmet ile Ayşe konuşurken, Fatma yanlarına gelir:

- Ahmet: “Hadi bir yemek yiyelim”den ne haber?
- Ayşe: Aman boş ver... Aynı tas aynı hamam. Çiftlik, hormonsuz meyve, sebze, piyanonun insan yaşamındaki önemi...
- Fatma: Ne diyorsunuz ya siz! Çok mu ders çalıştınız, kafanız mı karıştı?

**Kanal:**

Vericinin, alıcıya aktarmak istediği iletiyi taşıyan kodlanmış bütünlüğün iletilme yoludur. Kanal, iletinin nasıl aktarıldığıyla ilgilidir.